

Vedlegg 1 – Utvalg av empirimateriale fra Refleks 1-6

Hvilke kapitler har jeg valgt som empiri?	Hvorfor har jeg valgt kapittelet?
<p>Refleks 1: Fem kapitler av åtte totalt inngår i samfunnsfag i Refleks 1, men kapittel 3 er det eneste kapittelet som er relevant for demokrati- og medborgeropplæringen.</p> <p>Kapittel 3 – «Hvorfor har vi regler?». Kapittelet presenterer regler i ulike kontekster, deriblant i trafikken og i bursdagsselskap.</p>	<p>Har valgt kapittel 3 da regler er del av demokratiets spilleregler, og kjernen i innholdet er at elevene skal begynne å forstå hvorfor vi har regler i et samfunn og hvorfor disse er viktig.</p> <p>Det spesifiseres innledningsvis i <i>Fagets relevans og sentrale verdier</i> (Utdanningsdirektoratet, 2020a) at «Samfunnsfag er et sentralt fag for at elevene skal bli deltakende, engasjerte og kritisk tenkende medborgere». I arbeidet med kapittelet skal elevene gjennom diskusjon om regler skal lære å tenke kritisk og utvikle forståelse for ulike synspunkter, og er derfor i tråd med samfunnsfagets mål og oppgave i skolen.</p>
<p>Refleks 2: Seks kapitler av ni totalt er knyttet til samfunnsfag, hvorav tre av dem, kapittel 4, 6 og deler av kapittel 8, er tilknyttet demokrati- og medborgeropplæringen.</p> <p>Kapittel 4 – «Hvem er vi?». Kapittelet presenterer det kulturelle mangfoldet i Norge med vekt på ulike familiekonstellasjoner og folkegrupper, deriblant somaliere og samer.</p>	<p>Har valgt kapittel 4 da urfolk- og mangfoldperspektivet er sentralt i demokratiopplæringen, og kapittelet gir elevene innsikt i kulturelt mangfold og bygger på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv. Gjennom dette skal elevene utvikle innsikt i og kunnskap om demokratiske verdier som likeverd, toleranse, respekt og fellesskap (Kunnskapsdepartementet, 2020d).</p>
<p>Kapittel 6 – «Barn før og nå». Kapittelet består blant annet av et internasjonalt perspektiv tilknyttet barns rettigheter i FNs Barnekonvensjon. Videre gir det et historisk perspektiv på barnearbeid og kjønnsforskjeller, samt presentasjon av forskjellige barndommer på globalt nivå.</p>	<p>Har valgt kapittel 6 da det innunder det tverrfaglige emnet <i>demokrati og medborgerskap</i> heter at «opplæringen skal gi elevene forståelse for sammenhengen mellom demokrati og sentrale menneskerettigheter(...)» (Kunnskapsdepartementet, 2020b). Innholdet bidrar til at elevene utvikler kunnskap om og innsikt i demokratiske verdier og prinsipper, og lære hvorfor demokratiet ikke kan tas for gitt.</p>
<p>Kapittel 8 – «Klima». Kapittelet legger vekt på utøvelse av aktivt medborgerskap gjennom å la elevene utvikle evne til kritisk tenking og refleksjon om hvordan de som samfunnsdeltakere kan påvirke klimasaken, og hva individet og samfunnet kan gjøre i møte med klimaendringene.</p>	<p>Har valgt å ta med liten del av kapittel 8 presenterer at elevene har rett til å delta i politisk arbeid som aktive medborgere, både i nåtiden og i framtiden hvilket uttrykkes innunder <i>Demokrati og medborgerskap</i> i overordnet del (Kunnskapsdepartementet, 2020b).</p>
<p>Refleks 3: Fem kapitler av åtte totalt inngår i samfunnsfag, men to av dem, kapittel 2 og 6, er tilknyttet demokrati- og medborgeropplæringen.</p>	<p>Har valgt kapittel 2, «Hvem bestemmer?», da det innunder <i>Demokrati og medborgerskap</i> heter at det tverrfaglige temaet skal «(...) gjøre dem i stand til å delta i demokratiske</p>

<p>Kapittel 2 – «Hvem bestemmer». I arbeidet med kapittelet får elevene mulighet til å reflektere rundt hva demokrati er, hvorfor vi har det, og hvordan elevene kan engasjere seg i demokratiske prosesser.</p>	<p>prosesser», og at elevene skal «(...) øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet» (Kunnskapsdepartementet, 2020b).</p>
<p>Kapittel 6 – «Menneskerettigheter». I arbeidet med kapittelet får elevene øvelse i å reflektere og diskutere om hvorfor de som barn trenger særskilt beskyttelse og vern, som stimulerer elevene til å bli aktive medborgere.</p>	<p>Har valgt kapittel 6 fordi det er del av demokrati- og medborgeropplæringen, ved at opplæringen i skolen skal være i tråd med menneskerettighetene, og elevene skal tilegne seg kunnskap om dem, som gjenspeiles både i <i>Demokrati og medborgerskap</i>, del 1.1: <i>Menneskeverdet</i>, og i kjerneelementet <i>Demokratiforståelse og deltakelse</i> (Kunnskapsdepartementet, 2020b; Kunnskapsdepartementet, 2020e; Utdanningsdirektoratet, 2020b). For å opprettholde et velfungerende demokrati må elevene utvikle respekt for menneskerettighetene, da rettighetene skal være et vern mot maktovergrep fra myndighetene.</p>
<p>Refleks 4: Fem kapitler av åtte totalt er tilknyttet samfunnsfag, og to av disse er relevant for demokrati- og medborgeropplæringen, henholdsvis deler av kapittel 7 og kapittel 8.</p> <p>Kapittel 7 – «Samisk historie». I arbeidet med kapittelet får elevene innsikt i og kunnskap om fornorskingen av samene, samiske rettigheter, urfolk og internasjonale avtaler som er til for å beskytte urfolk og sikre rettighetene deres.</p>	<p>Har valgt å inkludere delen av kapittel 7 om samene da det heter i del 1.6 <i>Demokrati og medvirkning</i>, at elevene skal «(...) utvikle bevissthet om minoritets- og majoritetsperspektiver og skape rom for samarbeid, dialog og meningsbrytning (Kunnskapsdepartementet, 2020d). Videre er urfolksperspektivet del av elevenes demokratiopplæring, og Norge som en demokratisk rettsstat og et demokratisk samfunn skal verne om mindretallet, og gi alle like rettigheter og muligheter til deltakelse i avgjørelsesprosesser.</p>
<p>Kapittel 8 – «Hvem hjelper oss». I arbeidet med kapittelet er kompetansemål som angår meningsbrytning, konflikter og finne felles løsninger relevant. Kapittelet adresserer samfunnet vårt og velferdsstaten, og tar utgangspunkt i at mennesker hjelper hverandre ved å betale skatt slik at vi får ulike tjenester som skole, barnehagedekning og helsehjelp. I det videre kommer disse delene til uttrykk gjennom at forholdet og politiske spenninger mellom offentlige og private tjenester, samt hvordan vi skal finansiere velferdsstaten inngår i kapittelet.</p>	<p>Har valgt kapittel 8 da det innunder <i>Fagets relevans og sentrale verdier</i> heter det at «Gjennom arbeidet med faget skal elevene forstå hvordan geografiske, historiske og nåtidige forhold legger betingelser for hvordan mennesker dekker behovene sine, og for hvordan makt og ressurser fordeles» (Utdanningsdirektoratet, 2020a).</p>
<p>Refleks 5: Alle åtte kapitlene er inngår i samfunnsfag, og tre av dem er relevant for</p>	<p>Har valgt kapittel 3 da det i stor grad er tilknyttet innholdet i del 1.6 <i>demokrati og</i></p>

<p>demokrati- og medborgeropplæringen, henholdsvis kapittel 3, 5 og 6.</p> <p>Kapittel 3 – «Demokrati».</p> <p>Kapittelet tar for seg det svært sentrale demokratiske prinsippet om at folket bestemmer, og videre hvordan folket er med på å bestemme, samt ytringsfrihet som rettighet. Videre omhandler en del av kapittelet hvordan barn og unge kan delta i demokratiet.</p>	<p><i>medvirkning</i> og i kjerneelementet <i>Demokratiforståelse og deltakelse</i> (Kunnskapsdepartementet, 2020d; Utdanningsdirektoratet, 2020b). I del 1.6 uttrykkes det at demokratiopplæringen i skolen skal fremme oppslutning om demokratiet som styreform og demokratiske verdier, som ytringsfriheten og frie valg. Videre i kjerneelementet heter det at «Elevene skal få erfaring med demokrati i praksis for å kunne påvirke og medvirke til samfunnsutforming» (Utdanningsdirektoratet, 2020b), hvilket er sentralt i kapittelet.</p>
<p>Kapittel 5 – «Vår digitale verden».</p> <p>I arbeidet med en av delene av kapittelet skal elevene som medborgere i et demokrati og et informasjonssamfunn jobbe med hvordan de skal å stille seg kritisk til informasjon på internettet for å vite hva som er korrekte og falske nyheter. Videre omhandler en del at elevene skal lære hvordan de bør bruke ytringsfriheten, og utvikle innsikt i og kunnskap om dens begrensninger.</p>	<p>Har valgt kapittel 5 da det heter innunder <i>Demokrati og medborgerskap</i> at elevene «(...) skal øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet.</p> <p>Videre heter det at opplæringen skal «(...) gi elevene forståelse for sammenhenger mellom demokrati og sentrale menneskerettigheter som ytringsfrihet (...)» (Kunnskapsdepartementet, 2020b).</p>
<p>Kapittel 6 – «Hvem er vi?».</p> <p>Kapittelet består av en større del om samene og de fem nasjonale minoritetenes levemåte, næringer og historie, hvor minoritets- og majoritetsperspektivene er fremtredende.</p>	<p>Har valgt kapittel 6 da innholdet er i tråd med deler av 1.6 <i>Demokrati og medvirkning</i> i overordnet del, da urfolksperspektivet skal være del av elevenes demokratiopplæring, samt at de skal utvikle bevissthet om både minoritets- og majoritetsperspektiver.</p> <p>Videre skal elevene utvikle demokratiske verdier som respekt, toleranse og den enkeltes tros- og ytringsfrihet (Kunnskapsdepartementet, 2020d), hvilket inngår i kapittelet gjennom å formidle hvordan vi som mennesker lever sammen i samfunn, ulike kulturer, identitet, innvandring, samt bosettingen av Norge i et historisk perspektiv.</p>
<p>Refleks 6: Alle syv kapitlene inngår i samfunnsfag, og fire av dem er relevant for demokrati- og medborgeropplæringen, henholdsvis en del av kapittel 3, kapittel 4, kapittel 5 og en del av kapittel 6.</p> <p>Kapittel 3 – «Penger og forbruk».</p> <p>Den relevante delen handler om lønn, arbeidsfordeling og hvordan politikk påvirker skattebetalingene.</p>	<p>Har valgt å inkludere en del av kapittel 3, da denne delen handler om arbeidsfordeling og skattepolitikk. Dette samsvarer med en del i <i>Fagets relevans og sentrale verdier</i> hvor elevene skal utvikle forståelse for «(...) hvordan (...) nåtidige forhold legger betingelser for hvordan mennesker dekker behovene sine, og for hvordan makt og ressurser fordeles (Utdanningsdirektoratet, 2020a).</p>
<p>Kapittel 4 – «Lov og konflikt».</p> <p>Størstedelen av kapittelet omhandler hvordan demokratiet er til for å bestemme fordeling,</p>	<p>Har valgt kapittel 4 «Lov og konflikt» da innholdet er i tråd med del 1.6 <i>Demokrati og medvirkning</i> da det heter at «(...) elevene skal</p>

bestemme lover og regler, og for å løse konflikter. Videre omhandler kapittelet konflikter om lover, regler og normer, konflikter om fordeling av goder og byrder i politikken, og hvordan arbeidsorganisasjoner hjelper arbeidstakere i arbeidskonflikter.	lære å løse konflikter på en fredelig måte» (Kunnskapsdepartementet, 2020d). Videre samsvarer kapittelets innhold med kjerneelementet <i>Demokratiforståelse og deltakelse</i> hvor det heter at elevene «(...) skal forstå hvorfor konflikter har oppstått og oppstår, og hvordan de har blitt og blir håndtert (Utdanningsdirektoratet, 2020b).
Kapittel 5 – «Slik ble Norge et demokrati». Kapittelet presenterer hvordan Norge ble et demokrati, med vekt på vikingtiden, samlingen og kristningen av Norge, union med Danmark og Sverige, Norges selvstendighet og egen Grunnlov, innføringen av parlamentarismen, og stemmerett for kvinner.	Har valgt kapittel 5 da det heter i del 1.6 <i>Demokrati og medvirkning</i> at «Opplæringen skal fremme oppslutning om demokratiske verdier og demokratiet som styreform. Den skal gi elevene forståelse for demokratiets spilleregler og betydningen av å holde disse i hevd» (Kunnskapsdepartementet, 2020d). I det videre heter det i kjerneelementet <i>Samfunnskritisk tenkning og sammenhenger</i> at «De skal se hvordan utviklingen i fortiden var preget av både brudd og kontinuitet og hva som bidro til endringer, samt utvikle historisk empati» (Utdanningsdirektoratet, 2020d).
Kapittel 6 – «Samisk historie». I en del av kapittelet presenteres temaene motstand, aksjon og oppreisning ved å redegjøre for det samiske landsmøtet 6. februar 1917, Alta-saken, og FNs konvensjon om urfolks rettigheter.	Har valgt å inkludere en del av kapittel 6 da det heter i del 1.6 <i>Demokrati og medvirkning</i> i overordnet del at urfolksperspektivet er del av demokratiopplæringen, og elevene skal utvikle bevissthet om minoritets- og majoritetsperspektiver (Kunnskapsdepartementet, 2020d).